

Preek gehouden op 30 juni 2024
in de Westerkerk Amsterdam
Markus 5:21-43
door ds. Herman Koetsveld

Er moest een sportpsycholoog aan te pas komen afgelopen woensdag, daags na wat alom geduid werd als een ontluisterend optreden van het Nederlands voetbalelftal om ons als natie toch nog enige hoop te geven op een succesvol vervolg. Ook ik was natuurlijk uit m'n doen, want waar haal je op in deze tijden nog een beetje vrolijkheid vandaan? Maar die somberte verdiepte zich ernstig toen die psycholoog met droge ogen mij en het ganse vaderland voorhield dat zelfs een stevige preek natuurlijk niet zou gaan helpen. Net terug van vakantie....

Maar de somberte verdween als sneeuw voor de zon toen ik zag welk verhaal uit het evangelie van Marcus voor deze zondag wordt voorgesteld. Ik weet niet of je er beter van gaat voetballen, maar ik weet zeker dat je er intenser van gaat leven als je het op je in laat werken. Als je het verstaat. Die psycholoog kan me wat.

Een verhaal over twee vrouwen. Dat alleen al is zo opmerkelijk opgetekend in een samenleving die van voor naar achter gedomineerd werd door mannen. Nou ja vrouwen, de eerste om wie het gaat is eigenlijk nog een meisje op de grens om vrouw te worden. Twaalf jaar is zij, zo wordt aan het eind van het verhaal nadrukkelijk gezegd. Dat betekent dat ze de leeftijd heeft bereikt dat ze uitgehuwelijkt kan worden, vrouw kan worden van iemand die ze niet zelf heeft uitgezocht, maar die voor haar is uitgezocht. En ze heeft maar te gehoorzamen. Zo ging dat en zo gaat dat in veel opzichten nog steeds. Je hebt je te schikken in wat van generatie op generatie aan jou wordt overgedragen. Zeker als je vrouw bent.

Zij is de dochter van Jairus, een bestuurder van de synagoge. Een man met aanzien. Jairus. Dat betekent 'hij verlicht'. Zeer waarschijnlijk een Farizeeër, in elk geval een kenner van de Schriften. En hij had zijn dochter voorbeeldig opgevoed. 'Denk eraan, lieve kind, dat je een voorbeeld moet zijn voor alle kinderen van in de buurt. Dit moet je doen, dat mag je nooit doen, en als je eenmaal vrouw bent, dan ben je gehoorzaam aan je man en je moet doen wat de traditie van je verlangt. Alleen dan is het goed'. Alle verwachtingspatronen van de godsdienst en de maatschappij had hij er bij zijn dochter ingehamerd. Alleen zo was hij een goede vader, en alleen zo zou zij een goede dochter zijn.

Maar ze was ziek geworden. Doodziek geworden. Dit meisje dat de stap naar de volwassenheid moest maken kon op deze manier niet over die drempel heen komen. Ze had geen vertrouwen gekregen om iemand te worden met een eigen gevoel van waardigheid en verantwoordelijkheid. En al haar stille verzet, of de vragen die gaan leven dat elk kind heeft op weg naar de volwassenheid waren gesmoord in die

massieve waarheid dat er alleen wat te winnen is in het leven als je je houdt aan de opgelegde regels van het levensspel. Zie daar maar eens gezond bij te blijven, bij al die opgelegde verwachtingspatronen. Hoeveel meisjes en jonge vrouwen hebben juist niet op dit punt de allergrootste moeite om te groeien naar wie zij zouden willen zijn. Onlangs nog in het nieuws: met talloze jonge meiden gaat het niet goed. Omdat er altijd weer die door mannen gedicteerde boodschap is: zo moet je wezen, zo moet je eruit zien, zo dien je je te gedragen. En die beelden vermenigvuldigen zich nu via de social media in een razend tempo.

Had haar ziekte zoals bij zoveel jonge vrouwen wellicht met eetstoornissen te maken? Want wat is het opvallend dat Jezus op het laatst haar ouders aanbeveelt haar te eten te geven. De dochter van Jairus kan niet meer verder, zo jong als ze is.

En de vader is ten einde raad en roept Jezus' hulp in. Hij valt op zijn knieën voor Jezus neer en smeekt hem om mee te komen. Ook deze vader kan niet meer verder in zijn grote angst zijn kind te verliezen. 'Kom toch, en leg mijn dochter de handen op, dan zal zij gered worden en in leven blijven'. Valt het je op, dat Markus hier het woord 'gered worden' gebruikt en niet 'genezen' gebruikt? Het gaat inderdaad om veel meer, dan om een of andere aandoening.

Haast is geboden. Maar hier stopt het verhaal. Oponthoud. Noodlottig oponthoud. Een kind, een meisje van twaalf jaar mag niet sterven. Dat vloekt met al het gevoel dat wij in ons hebben. Maar het gebeurt. Zo lang er mensen zijn op aarde, zolang sterven er kinderen en zo lang ook duurt al de menselijke klacht tegen de dood die neemt wat hij niet nemen mag. Klinkt de klacht tegen God, die laat gebeuren wat niet gebeuren mag. De beelden uit Gaza, Soedan, Jemen van gewonde en stervende kinderen, die raken ons altijd het meest. De artsen en verpleegkundigen vechten voor hun leven. Zo lang al de strijd tegen de dood die soms winst oplevert, maar veel te vaak verlies. En dat maakt dit verhaal tot zo'n geladen en moeilijk verhaal. 'Heer, U moet echt opschieten'. Maar er is oponthoud.

De evangelist vertelt waarom Jezus wordt opgehouden. En hij introduceert de tweede vrouw in zijn verhaal. Het wordt een verhaal in een verhaal. Een vrouw die al twaalf jaar aan bloedvloeingen leed. He, da's opmerkelijk. Zo lang als de dochter van Jairus leeft, zo lang is deze vrouw ernstig patiënt. Wat heet patiënt. De voorschriften uit Leviticus ten aanzien van vrouwen die menstrueren zijn streng. In die dagen zijn zij onrein.

En ook als er vaker en langer vloeingen zijn: dan ben je onrein. Niemand mag jou aanraken, en jij mag niemand aanraken. In feite ben je als een melaatse. En de regels voor menstruerende vrouwen staan in Leviticus dan ook ingeklemd tussen de

regels voor melaatsen. Sociaal uitgestoten. Geen huwelijksleven meer mogelijk. Door een ziekte, ten nauwste verbonden met haar vrouw zijn, volkomen aan de grond van haar bestaan geraakt. Ook nog eens financieel uitgekleed door lieden die beweerden haar wel te kunnen helpen. Twaalf jaar lang. Twaalf staat voor het geheel. Voor alles en iedereen. Twaalf, deze vrouw en dit meisje kunnen iedereen zijn, kan jij zijn.

En dan hoort ze van Jezus. En dan doet ze wat ze al jaren niet meer gedaan heeft, met de moed van de hoop vanuit haar wanhoop: ze wringt zich tussen de mensen door, maakt daarmee weet ik hoeveel mensen onrein om uiteindelijk alleen maar even Jezus' kleren aan te kunnen raken. En ook Jezus wordt daarmee onrein. Maar als ze dat gedaan heeft, voelt ze onmiddellijk in haar binnenste dat er iets gebeurt.

Haar vertrouwen in Jezus brengt heling. Niet door een woord van Jezus zelf, maar door het vertrouwen van deze vrouw die haar dwars tegen alle regels in, dwars tegen alle boze blikken heen dichtbij haar Heiland, haar heilmeester brengt. Wat de dochter van Jairus door haar vader ten strengste is verboden - ingaan tegen de regels van de Thora - dat doet deze vrouw. Het vertrouwen maakt haar vrij.

'Wie heeft mij aangeraakt?' vraagt Jezus. Belachelijke vraag met al dat gedrang en gedoe om hem heen. Maar Jezus voelt dat er met hem iets gebeurt. Dat er een mens is die zijn kracht zoekt. En dan doet de vrouw hetzelfde als Jairus eerder: ook zij werpt zich op haar knieën voor Jezus en vertelt hem wat ze gedaan heeft. Ze is bang, ze beeft over haar hele lijf. Want het kón helemaal niet wat ze gedaan heeft.

Hoe zal Jezus reageren? Boos, vanwege haar stiekeme gedrag en haar aanraking waardoor hijzelf nu ook onrein is? Nee, Jezus spreekt haar aan met bewondering en ontroering. Hij noemt haar 'dochter'. Voel je de samenhang? De dochter van Jairus, van de man wiens naam is 'hij verlicht' sterft aan de zwaarte en donkerte van het leven, de drempel naar de volwassenheid te hoog. Onneembaar geworden door de barrières van de verwachtingen.

En nu noemt Jezus deze volwassen vrouw 'dochter'. Zij die in haar volwassenheid door haar kwaal die haar in haar vrouw-zijn, in haar diepste identiteit tot een uitgestotene maakte. Maar zo dichtbij nu: 'dochter'. Alsof Jezus de relatie dochter-vader, kind-volwassene opnieuw in wil kleuren. In wil kleuren met vertrouwen, met vrijheid en dus met liefde.

Zo mag je vrouw zijn, mag je opnieuw beginnen om te worden wie je mag worden: in vrijheid, door je eigen innerlijke kracht, door jouw eigen vertrouwen die je dwars door de aan jou opgelegde regels durfde laten lopen. Dat is je redding. Dat is jouw winst, dat je dat ontdekte toen je alles verloren had. Jouw geloof, dat vertrouwen, dat is jouw redding.

'Ga heen in vrede, in de sjaloom, je bent geen uitgestotene, je bent niet onrein, je bent een vrouw met een grote innerlijke bron van kracht: jouw eigen vertrouwen. Wees gezond, wees genezen van je kwaal'. Zo hoog geeft Jezus op van die bron van het vertrouwen dat elk mens in zich meedraagt. De boodschap van bevrijding voor deze vrouw, de boodschap van bevrijding voor ieder mens, vrouwen en mannen. Ik zou hier 'amen' willen zeggen, maar het verhaal is nog niet klaar.

Want die andere dochter, die van Jairus, die heeft het niet gered. 'Laat maar Meester, het is te laat'. Maar Jezus luistert niet. En hij zegt tegen de man die alles weet van het geloof: wees niet bang, geloof, vertrouw alleen. 'Wees niet bang'. Een zinsnede die overal in de Schriften te vinden is als God en het leven op elkaar betrokken worden. Jairus kon de teksten opdreunen. En nu hem aangezegd: vertrouw toch, zag je wat er met die vrouw gebeurde?

En dan ontdoet Jezus zich van al die mensen om hem heen. Alleen met drie van zijn leerlingen en de vader en moeder van het meisje gaat hij naar binnen. Maar ook daar zijn mensen die al hun verdriet om de dood van het meisje de vrije loop laten.

'Waarom dit misbaar?' zegt Jezus. Het kind is niet gestorven, maar het slaapt. En de mensen lachen Jezus dwars door hun tranen heen uit. Natuurlijk was het meisje gestorven. Maar voor God is de dood niet het laatste. Daar mogen Jairus en zijn vrouw op vertrouwen. Daar mogen allen die in rouw zijn op vertrouwen. De dood als een slaap, waar je uit gewekt zal worden door een stem die tegen je zegt: sta op. Zo wordt dit verhaal verteld als een protest van Godswege tegen de dood. Ook die mensen die huilen en lachen tegelijk moeten nu weg.

Met z'n zevenen blijven ze over. Zes levenden en één dode. Zeven, het getal van de rust, van de voltooiing van de schepping. Het wonder van de opwekking van het meisje wordt sober verteld. Jezus zegt tegen haar in het Aramees: Talita koem, meisje, ik zeg je: sta op. En ze staat op. En ze kan lopen staat er, want ze is twaalf jaar. Heen en weer. Ze kan op eigen benen gaan staan. Ze kan kiezen. Zij mag kiezen; zo zal ze volwassen kunnen worden, mens kunnen worden.

Er ligt een nieuwe weg voor de dochter van Jairus en er ligt een nieuwe weg voor de vrouw die Jezus 'dochter' noemt. De een is opgestaan uit het vreselijke isolement van de ziekte en de uitstoting. De ander is opgestaan uit het isolement van de dood, zo vervlochten. Beiden hebben hun weg te gaan.

'Dochter, jouw geloof heeft je behouden, ga je weg in vrede. Nu je je isolement gaat verlaten, zoek naar de liefde, naar het contact, naar de heelheid in je leven. Het ga je goed'.

'En jij Jairus, wees niet zo bang, vertrouw eens een beetje meer op de geestkracht in jezelf, maar vooral ook op de kracht in je dochter. Probeer niet heel haar leven te beheersen, help haar door haar de ruimte te geven in haar zoektocht naar de bron van leven die God in haar gelegd heeft. En probeer niet zo krampachtig je eigen leven te behouden met al je regels en voorbeeldigheid, want je zult het verliezen. De kracht die je dochter deed opstaan is de kracht van God. Vertrouw er maar op, dat die sterker is dan alle dood, dan alle isolement, dan alle verlies'.

We komen straks in ons gemeenteberaad te spreken over de kerk, over onze gemeente. Wat een prachtig symbool voor wat de kerk ten diepste is in dat herscheppende moment van die zeven in dat huis van 'die verlicht'. Rond hem, de heelmaker, die zegt: sta op, wees niet bang, leef, vertrouw. En geef haar en allen die niet meer verder kunnen vooral te eten. Brood om te delen, voor haar, voor iedereen. Vandaag, morgen en alle dagen van ons leven. Godzijdank. Amen.